

ОЦЕЊИВАЊЕ УСМЕНИХ ПРЕЗЕНТАЦИЈА НА НИВОУ Б2 ЗАЈЕДНИЧКОГ ЕВРОПСКОГ ОКВИРА: КВАНТИТАТИВНА И КВАЛИТАТИВНА АНАЛИЗА *

*Биљана Радић Бојанић, Весна Лазовић и Јагода Топалов ***

Филозофски факултет, Нови Сад

Апстракт. Заједнички европски оквир за живе језике (ЗЕО) одређује ниво Б2 као праг самосталности у употреби страног језика, при чему ученика на том нивоу описује као особу способну да се спонтано и флуентно изражава о различитим темама, као и да је његова свакодневна комуникација са изворним говорником могућа без већих напора. Саме усмене презентације на овом нивоу описане су као јасне и систематски организоване, са уочљиво истакнутим целинама и пажљиво одабраним детаљима који допуњавају материју. У овом раду истражују се усмене презентације универзитетских студената чије је знање оцењено као ниво Б2. Узорком су обухваћени студенти англистике на првој години и студенти других смерова који слушају енглески као страни језик. Главни метод истраживања је опсервација коју врши предметни наставник док студент излаже своју презентацију о теми која је унапред одређена и припремљена, док се помоћни метод заснива на анализи оцена које студенти добијају на поменути презентацијама. Циљ истраживања је двојак. С једне стране, жели се утврдити да ли студенти из узорка, репрезентативног за њихову популацију, одговарају поменутом нивоу Б2, док се с друге стране жели установити да ли језичко знање и вештине студената енглеског језика и других студијских група међусобно кореспондирају, и на који начин.

Кључне речи: усмене презентације, ниво Б2, Заједнички европски оквир, квалитативно истраживање, квантитативно истраживање.

Заједнички европски оквир

Заједнички европски оквир за живе језике: учење, настава, оцењивање (2003) је заједничка база која служи у изради програма и уџбеника, као и у провери знања у настави страних језика у Европи, где се као основа постављају потребе за комуникацијом које се ослањају на одређена знања и вештине. Суштина дефинисања нивоа компетенција у *Заједни-*

* Рад је урађен у оквиру пројекта Министарства за науку и технолошки развој Републике Србије (бр. 178002), *Језици и културе у времену и простору*.

** E-mail: radic.bojanic@gmail.com

чком европском оквиру за живе језике: учење, настава, оцењивање лежи у постављању објективних критеријума који би требало да уједначе различите системе оцењивања и олакшају кретање људи у Европи, и у образовном и у пословном смислу. Другим речима, слободно кретање људи подразумева ефикаснију међународну комуникацију која поштује различите културе и идентитете, побољшан приступ информацијама, подстицање већег степена сарадње, унапређење услова за рад и поспешивање узајамног поверења (*Zajednički evropski okvir za žive jezike: učenje, nastava, ocenjivanje*, 2003: 13).

Када су ученици у питању, *Заједнички европски оквир* значи развијање и подстицање веће аутономије у учењу тако што ученици развијају свест о процени сопствених знања и умећа, тако што се навикавају да себи задају реалне, оствариве циљеве, тако што сами бирају наставна средства и тако што сами оцењују свој рад. Приликом организације наставе узима се у обзир развој потреба ученика и окружење у коме живи, учи и ради, као и контекст у коме користи и у коме ће користити стране језике. „Говорник и ученик неког језика су активни учесници у друштвеном животу заједнице и окружења којима припадају. Стога, анализа њиховог језичког израза претпоставља низ активности које нису искључиво језичке природе. Иако се говорни чин остварује језичким активностима, прави смисао и значење се добија у зависности од ситуације и окружења у којима се реализује“ (*Zajednički evropski okvir za žive jezike: učenje, nastava, ocenjivanje*, 2003: 17).

Као праг самосталности у употреби страног језика *Заједнички европски оквир за живе језике: учење, настава оцењивање* поставља ниво Б2, који на много начина значи одвајање од димензије пуког преживљавања (сналажење у свакодневним ситуацијама, обављање простих послова као што су куповина или одлазак у ресторан, рудиментарна комуникација) и улазак у апстрактни домен садржаја на страном језику. Ученику се отварају нови видици и он постаје свестан да је дошао до нове фазе учења и сам почиње да управља процесом учења – уочава сопствене грешке, памти их и исправља у некој будућој комуникацији. Осим тога, учениково знање, не само језика него и ванјезичких садржаја, помаже му да предвиди структуре које ће се користити сходно теми разговора, чиме му је олакшана употреба језика и учешће у процесу комуникације.

Глобални опис овог нивоа упућује на то да је ученик „у стању да разуме суштину конкретних или апстрактних садржаја у неком сложеном тексту, као и стручну расправу из своје области. У стању је да се изражава са одређеним степеном спонтаности и лакоће, тако да разго-

вор са изворним говорником не представља напор ни једном ни другом. Изражава се јасно и потпуно о великом броју тема, уме да искаже своје мишљење о актуелним дешавањима и изложи предности и мане у односу на будући развој ситуације“ (*Zajednički evropski okvir za žive jezike: učenje, nastava, ocenjivanje*, 2003: 33). Из овог кратког описа се види да ученик на нивоу Б2 почиње у правом смислу да развија аутономију, те да на свом језичком и ванјезичком знању страног језика може да ради и ван наставног процеса. Пошто је постао свестан постојања културних разлика између матерњег и страног језика, моћи ће све успешније да избегава замке које те разлике постављају, али ће моћи и да ради на сопственом културном богаћењу и освешћивању.

У погледу усменог изражавања, које се у *Zajedničkom evropskom оквиру за живе језике: учење, настава, оцењивање* посматра и кроз дијалошку и кроз монолошку сферу, ученик на Б2 нивоу би требало да има следеће компетенције (*Zajednički evropski okvir za žive jezike: učenje, nastava, ocenjivanje*, 2003: 34-35):

- може да се споразумева са таквом лакоћом и спонтаношћу да је могућа потпуно нормална интеракција са изворним говорником;
- може активно да учествује у обичном разговору и да заступа и брани сопствена мишљења и ставове;
- може да говори дуго и прегледно о великом броју тема које задире у његов домен интересовања;
- може да говори о неком актуелном дешавању и да објасни предности и мане различитих могућности развоја ситуације.

Конкретнији критеријуми, чија интеракција даје детаљнији увид у компетенције ученика на нивоу Б2, односе се на следеће квалитативне аспекте употребе језика: опсег, контролу, лакоћу, интеракцију и кохеренцију (*Zajednički evropski okvir za žive jezike: učenje, nastava, ocenjivanje*, 2003: 36):

- *Опсег*. Ученик располаже прилично широким спектром језичких знања за изражавање сопственог гледишта, разложно предочавање ситуације и аргументовани след размишљања, изношења идеја, без очигледног напора у тражењу правих израза.
- *Контрола*. Ученик располаже прилично високим степеном граматичких знања језика. У говору не прави грешке које би могле да изазову неспоразуме и обично је у стању да их сам „у ходу“ исправи.
- *Лакоћа*. Ученик је у стању да прилично добро поведе разговор и говори релативно дуго уз одређено оклевање у тражењу правих речи или израза и уз повремене, не тако честе, застоје.

- *Интеракција.* У стању је да правовремено иницира или „упадне“ у разговор и поентира како треба, иако понекад то не буде најспретније. У стању је да подстиче разговор о њему/њој блиским садржајима потврђујући разумевање и обраћајући се другима.

- *Кохеренција.* Ученик је у стању да води јасан и повезан разговор уз ограничену употребу артикулатора при формулисању израза с могућим повременим застојима током дужег излагања.

Усмене презентације

Требало би имати на уму да се наведени аспекти могу идентификовати у различитим контекстима употребе језика, од којих су неки институционални, то јест припадају образовном процесу или професионалној сфери, док друге припадају приватном домену. Оно на шта се усредсређује овај рад су усмене презентације, посебан облик монолошког изражавања, који се иницијално са ученицима вежба и развија током наставног процеса, а који ће им касније током професионалног или академског живота бити од велике користи.

Андерхил (Underhill, 1987: 33-47) сматра да је излагање о одређеној теми и припрема за презентацију аутентична комуникативна активност и представља добру припрему за будуће занимање наставника. Торнбери (Thornbury, 2005: 94) наглашава да се студентима, без обзира да ли ће у будућности у свом професионалном животу припремати презентацију и излагати на неком скупу, на овај начин пружа прилика да обогате своје језичко искуство тиме што ће, најпре, стати испред публике и пренети им сазнања до којих су дошли, а касније, након завршетка, одговарати на питања и недоумице. Монолози су одлична припрема за свакодневно усмено изражавање, јер се елиминише утицај испитивача током учинка, а уједно се истиче способност кандидата да говори дуже о одабраној теми, као и да разговара спонтано са публиком када одговара на њена питања, чиме се укључује у интеракцију (Thornbury, 2005: 126).

Ова вештина захтева од ученика да прођу кроз неколико припремних фаза и да завршни сегмент, у коме заиста и усмено презентују припремљени садржај, буде кумулативни резултат више корака који су претходили. Наиме, без обзира да ли тему бирају или је сами смишљају, ученици морају да прво размисле шта желе да постигну усменом презентацијом и коју ће публику имати. У складу са тим одабраће језичка средства и информације које ће укључити у презентацију.

Сама припремна фаза састоји се од сакупљања идеја и прављења плана рада, који се потом попуњава информацијама које ученици добију кроз истраживање одабране теме. У овом кораку битно је нагласити ученицима да увек имају на уму дужину презентације, те да у складу са тиме ограниче и количину информација које ће укључити. Након што заврше истраживање, добијене информације ученици треба да уврсте у план излагања и уклопе податке тако да се могу изложити током задатог времена. Уколико је потребно, информације из плана излагања могу да се припреме и као визуелни материјал у облику презентације или хендаута које ће моћи да види публика.

Током самог излагања ученици треба да привуку и одрже пажњу публике а да притом излагање следи план који је раније направљен. Преласци са једне целине на другу треба да буду јасно истакнути, а закључак треба да понуди сажетак целокупног излагања. Ученицима се увек саветује да презентације не читају, јер на тај начин неће остварити интерактиван однос са публиком. Напротив, треба да се добро припреме и користе хендаут или презентацију која ће олакшати праћење и њима самима и публици која слуша. Само усмено изражавање треба да буде јасно и довољно гласно да сви у публици чују, а ученик треба да говори ни пребрзо ни преспоро. На ове факторе умногоме утичу нервоза и трема, које се временом и искуством смањују, али и код првог излагања ученик треба да зна да, ако се добро припреми, осећаће се сигурније и тиме смањити нервозу.

Што се језичког аспекта излагања тиче, ученици треба да користе граматички и лексички репертоар који имају, мада им се саветује да то не буду једноставније структуре, пошто на тај начин неће показати шта све знају. Сам вокабулар ће одразити колико су се припремили и истраживали тему, пошто ће свакако знати више речи из дате области ако су довољно истраживали. Уколико погреше и то уоче, грешку треба да исправе и да наставе са презентацијом.

Пре него што се приступи припреми презентације, наставник наглашава студентима шта се од њих очекује и упознаје их са критеријумима за оцењивање. Познато је да многи аутори, међу којима Торнбери (Thornbury, 2005), Андерхил (Underhill, 1987) и Луома (Luoma, 2004) издвајају два начина оцењивања: (а) аналитички начин оцењивања (оцењивање различитих језичких аспеката) и (б) холистички начин оцењивања (оцењивање целокупног учинка). Иако је холистички начин бржи и практичнији, он може бити одговарајући искључиво за неформално тестирање развоја вештине усменог изражавања (Thornbury, 2005: 127). Аналитичко оцењивање траје дуже, али је објективније и

поузданије, јер укључује детаљан опис за различите критеријуме и информације које указују на добре и лоше стране презентације (Luoma, 2004: 68; Underhill 1987: 14). Мана овог приступа је што испитивач не може објективно да сагледа и оцени целокупни учинак, зато што обраћа пажњу на појединачне критеријуме, којих најчешће има четири или пет (Thornbury, 2005: 127).

С обзиром на то да је циљ рада детаљна анализа усмених презентација, што се не може постићи холистичким приступом, у описаном и анализираном истраживању предност се даје аналитичком оцењивању. При томе, наставник узима у обзир неколико критеријума: граматичку тачност презентације, опсег и ширину вокабулара, његову прикладност одабраној теми, структуру и организацију саме презентације, кохерентност и изговор у изражавању, а коначна оцена зависи од свих наведених критеријума. Томе се додаје општи утисак наставника о припремљености студента за излагање и о процесу истраживања о задатој теми.

Циљ овог рада је да се истражи да ли усмене презентације студената, чије знање енглеског језика одговара нивоу Б2 ЗЕО (*Zajednički evropski okvir za žive jezike: učenje, nastava, ocenjivanje*), рефлектује описну скалу ЗЕО за усмено изражавање на нивоу Б2. Усмене презентације представљају део испитних обавеза студената. Поред тога, циљ је да се истраже сличности и разлике између две групе студената: прва, они који студирају енглески језик и књижевност и друга, студенти који похађају часове енглеског језика као страног, а студирају на другим студијским групама (историја, педагогија, итд.). С обзиром на то, код ове две групе студената постоји разлика у количини изложености енглеском језику у институционалном контексту (док студенти других студијских група похађају часове енглеског језика два пута недељно, студенти англистике наставу у потпуности слушају на енглеском језику), као што постоји разлика и у њиховим разлозима за учење језика и професионалним опредељењима. Стога се може претпоставити да ће њихов језички учинак бити различит, те ће квалитативни аспект истраживања показати да ли заиста и јесте тако.

Методологија истраживања

Технике прикупљања података и анализе

Истраживање приказано у овом раду усваја све чешћи став у методолошкој литератури да комбиновање квантитативних и квалитативних метода рада даје оптималне резултате, при чему се ове две парадигме пре

посматрају као комплементарне него као супротне. Крајњи циљ оваквог приступа није потврђивање квалитативних података квантитативним, и обрнуто, већ јасније сагледавање предмета истраживања (Larsen-Freeman & Long, 1991; Mackey & Gass 2005). У раду је примењен секвенцијалан начин комбиновања (Creswell, 2003), што значи да је уследило прикупљање података квантитативним техникама, а затим је урађено прикупљање квалитативним техникама, које је коришћено у детаљнијем испитивању резултата. Што се тиче појединачних метода сакупљања података, оне су укључиле индивидуално оцењивање студената и методу посматрања. Прва фаза истраживања подразумевала је оцењивање студентских усмених презентација, имајући у виду утврђене и претходно описане критеријуме. Током друге фазе испитивачи су приступили интерпретативној анализи података и категоризацији (McKaу, 2006) на основу бележака које су прикупили приликом студентских презентација.

Узорак испитаника. Како је сврха квантитативног истраживања генерализација и предвиђање на основу добијених података, па је стога неопходно укључити довољно велики узорак (McKaу, 2006), у овом делу истраживања укључен је узорак од шездесет (N=60) студената Филозофског факултета у Новом Саду, од којих тридесет студирају енглески језик и књижевност, а тридесет су студенти других смерова. На супрот томе, квалитативно истраживање тежи мањем броју испитаника, с обзиром на то да му је циљ обезбеђивање богатства података и њихова дубина, док се појава редувантности у подацима тумачи као знак да је одабрани узорак довољан (Patton, 2002). С обзиром на то да одабир узорка испитаника у квалитативном истраживању није насумичан већ циљан (Patton, 2002), узорак у овом делу истраживања чини, с једне стране, укупно шест одабраних студената енглеског језика који су на презентацији оцењени оценом шест, осам, односно десет (по два студента за сваку оцену), а с друге стране, шест студената других смерова одабраних на исти начин. Укупан узорак у квалитативној фази истраживања, дакле, чини дванаест (N=12) студената.

Процедура. Подаци добијени квантитативном техником сакупљања обрађени су дескриптивним статистичким методама, док су подаци из квалитативног дела истраживања најпре обрађени интерпретативном анализом, а затим су категоризовани.

Квантитативни резултати истраживања

У Табели 1 приказани су резултати анализе успеха који су испитаници остварили приликом усмених презентација. Група од тридесет студената

та, који студирају енглески језик и књижевност, на нивоу Б2 остварила је просечно 7.93 поена уз стандардну девијацију од 1.16 поена, а група од тридесет студената других смерова на нивоу Б2 остварила је просечно 7.47 поена уз стандардну девијацију од 1.56 поена.

Како би било утврђено да ли је разлика у аритметичким срединама између два узорка резултат случајности, или у популацији из које је извучен узорак заиста постоји разлика, урађен је t-тест независних узорака једнаке варијансе. Увидом у Табелу 1 и у резултате t-теста ($t=1.16$; $df=58$; $p=0.921$) закључујемо да нема статистички значајне разлике између аритметичких средина поена ове две групе.

Табела 1: Резултати усмених презентација на нивоу Б2

	N	AS	SD	t	df	p
Англистика	30	7.93	1.16	1.16	58	0.921
Други смерови	30	7.47	1.56			

Анализа квалитативних резултата и дискусија

Студенти енглеског језика и књижевности

Прву групу студената, чији се резултати за потребе овог истраживања анализирају, чине студенти који су похађали прву годину студијског програма Енглески језик и књижевност на Одсеку за англистику Филозофског факултета у Новом Саду школске 2009/2010. Током првог семестра као обавезан курс имали су *Обједињене језичке вештине 1*, језички курс чија се сврха заснива на потреби да се студентима омогући и помогне у савладавању комплексног језичког материјала и у стицању и усавршавању језичке компетенције у све четири језичке вештине. У овом случају, пажња се посвећује искључиво сегменту курса који је везан за усмено изражавање, односно за усмену презентацију, при чему студенти у договору са наставником најпре бирају тему, потом је самостално припремају код куће, и на крају своје истраживање на дату тему усмено презентују пред својим колегама. Неке од досадашњих тема биле су: *Unusual Laws and Customs*, *The Benefits of Globalization*, *Finding Friends in Chatrooms*, *The Impact of Mass Media on Youth*, *The Quality of TV Programmes*, *The “Big Brother” Phenomenon*, *The Da Vinci Code*, *Facebook Socialization* и друге. С обзиром да излагање не треба да буде дуже од 10 минута, није дозвољено читање припремљеног материјала.

Приликом вредновања учинка студената на усменом делу испита, наставник узима у обзир све аспекте битне за вештину усменог изражавања: избор речи, тачност у изражавању, изговор, флуентност, али не и способност интеракције, јер је презентација замишљена као монолошка форма у којој студенти преносе „публици“ своја знања о задатој теми. Тек након завршетка излагања постављају се питања, али се интеракција излагача и публике не узима у обзир када се формира коначна оцена.

У оквиру квалитативне анализе усмених презентација полази се од коначних оцена студената и бележака наставника током излагања на тај начин што се анализира њихов учинак према критеријумима који су наведени на почетку рада, и то: опсег, контрола, лакоћа и кохеренција, док се критеријум *интеракција* не укључује због чињенице да је презентација једносмерна, упућена ка публици и не подразумева активно учествовање других већ само студента-излагача.

Да би се приказала и обухватила целовитија слика, анализирају се усмене презентације по два студента са различитим оценама, и то следећим редоследом: прво следи кратак опис излагања студената који су добили најнижу оцену, односно шестицу, потом оних који су својим излагањем заслужили осмицу, и на крају, студената који су освојили максималан број бодова и добили десетку. Кроз опис њихових излагања на основу горе наведених критеријума, покушава се уочити разлика између језичке компетенције студената англистике и установити да ли сви они задовољавају ниво Б2 *Заједничког европског оквира*, то јест да ли скала за ниво Б2 заиста одсликава њихово знање енглеског језика.

Општа ЗЕО скала за вештину повезаног говорења истиче као карактеристику Б2 нивоа следеће: „Могу да говорим дуго и прегледно о великом броју тема које задиру у мој домен интересовања. Могу да говорим о неком актуелном дешавању и да објасним предности и мане различитих могућности развоја ситуације” (*Zajednički evropski okvir za žive jezike: učenje, nastava, ocenjivanje*, 2003: 35). Чак и кад се узме у обзир ова општа констатација, постаје јасно да студенти са најнижом оценом тешко да задовољавају овако формулисани критеријум. Наиме, иако су имали доста времена да припреме презентације (у просеку по месец дана), запажа се одсуство прегледности и кохерентности. Њиховом излагању је заједничка, пре свега, очита неприпремљеност и недовољно улагање труда око истраживања о теми, што се огледа у повременим читањем читавих реченица из бележака. Тако рецимо, студент који је истраживао и презентовао актуелну и надасве занимљиву тему о социјализацији на Фејсбуку користи изнова исте термине и чита дословне дефиниције прекопиране са интернета, тачније са познате, али не увек

веродостојне енциклопедије *Wikipedia*. Другим речима, у овом случају не може се говорити о испуњавању планираног и унапред датог задатка који је подразумевао усмено презентовање на прегледан, јасан и концизан начин. Поред тога, очигледан је сужени опсег језичких знања и јединица који се у појединим моментима огледа у недостатку правих и одговарајућих речи и израза. Прибегава се и гестикулирању и употреби невербалне комуникације, али без нарочитог успеха. Надаље, у току презентације студенти не поштују основна граматичка правила и праве велики број кардиналних граматичких грешака, попут неслагања субјекта и глагола, поређења придева и прилога, непознавања неправилне множине именица и друго. Уз то, неправилно изговарају поједина енглеска имена али и речи, што само појачава утисак неприпремљености ових студената. Током излагања доста се оклева и тада се прибегава, као што је већ наглашено, читању са припремљеног папира. С друге стране, код једног студента запажа се употреба реторичких питања која доприносе динамичности излагања и привлачењу пажње саме публике, те се ова карактеристика излагања издваја као позитивна. На крају, питања, која им постављају колеге, одговарају штуро и кратко, или не дају никакве одговоре.

Код два студента, који су добили оцену осам за своје излагање, уочава се већа подударност са дескрипторима на скали за ниво Б2. Наиме, студенти користе богатији и шири фонд речи, аргументовано и кохерентно представљају своје идеје и немају тешкоће при одабиру речи. Њихово излагање карактеришу честа понављања појединих конструкција и језичких израза, али уз мање граматичке грешке, којих су најчешће и сами свесни (попут неправилно употребљених предлога или дупле негације). Током презентације повремено оклевају и несигурни су, а то се може посматрати као последица треме и тренутне збуњености. Такође, немају довољно самопоуздања, што је донекле и разумљиво, јер су на првој години студија и ово им је једна од првих прилика да сами пред својим колегама говоре на енглеском језику. Презентација једне студенткиње није била у потпуности организована и кохерентна, пре свега због чињенице да је након предугачког увода и успешне разраде централног дела, уследио прекратак и помало нејасан закључак. Поред тога, примећује се и да су делови излагања научени напамет од речи до речи, при чему нема застоја нити размишљања, али искуство наставника може бити пресудно за одређивање оцене и за одлуку о задовољењу критеријума, јер се може прибећи давању виших оцена, што не представља реалну слику вештине усменог изражавања тих студената. Интеракција са публиком је задовољавајућа, с тим што се јављају

граматичке грешке због брзине говора и кратког времена за реакцију, а индикативно је и то да су конструкције у току излагања знатно сложеније, али да се не примењују у свакодневној и унапред неприпремљеној комуникацији.

Студенти са највишом оценом за усмену презентацију својим познавањем језика превазилазе ниво Б2, пре свега, зато што употребљавају адекватне изразе без напора и језичких ограничења и течно и спонтано се изражавају, што уједно представља опис за следећи ниво, Ц1, који, за разлику од Б2 подразумева способност живог изражавања, течну употребу језика, тачност и ефектност у великом броју општих, професионалних и академских тема (*Zajednički evropski okvir za žive jezike: učenje, nastava, ocenjivanje*, 2003). Граматичке грешке које се поткрадају готово су неприметне, попут коришћења неодговарајућих заменица у дугим реченицама (на пример, *he* уместо *they*). Истиче се изузетна припремљеност и владање материјалом који се презентује уз јасну структуру и логичне прелазе са једне тематске целине на другу. Током излагања нема оклевања и застоја, речи и реченице навиру природно, складно и течно. Врло је важно напоменути да студенти адаптирају прочитане информације и не репродукују их од речи до речи, већ вешто и лако, на њима својствен начин, прочитани материјал прилагођавају свом језичком опусу и тиме стављају до знања да могу свесно да манипулишу језичким садржајима, са незнатним бројем грешака. Наведена вештина такође се примењује и када су студенти суочени са питањима публике, јер они и тада са лакоћом демонстрирају своју језичку снажљивост и умеће.

Студенти који слушају енглески језик као страни

Другу групу студената, који су укључени у истраживање, чине студенти Филозофског факултета који не студирају енглески, а који су одабрали и похађали курс енглеског језика као страног језика по избору. Током првог семестра они су похађали вежбе из предмета *Страни језик 1 – Енглески језик Б2.1*, чији је образовни циљ овладавање језичким вештинама на нивоу Б2, што подразумева „течно читање, добро разумевање свакодневног говорног језика, овладавање вештином писања краћих текстова на опште теме, усмено изражавање мишљења, ставова, планова и жеља“ (*Dokumentacija za akreditaciju studijskog programa Filozofija – Osnove studije*, 2008: 41).

Обрађивани узорак из категорије студената који су на усменој презентацији добили најнижу оцену чине два студента, од којих један сту-

дира историју, а други педагогију. За ове испитанике карактеристична је углавном правилна, али ограничена употреба језика, како у погледу форме, тако и у погледу функције, што се огледа у све четири посматране димензије (у опсегу, контроли, лакоћи и кохеренцији језика). Посматрајући усмене презентације ових студената кроз призму критеријума ЗЕО за ниво Б2, јасно је да се овај подузорок налази на доњој граници. Конкретно, опсег коришћења језика је прикладан изабраној теми, али су уједно присутна значајна ограничења у употреби сложенијих облика вокабулара, као што су колокације, фразални глаголи, идиоми, синоними и слично. Говорећи о обновљивим изворима енергије, студент правилно набраја различите могућности искоришћавања енергије ветра, сунца и воде, али датим терминима врло ограничено манипулише и не уме да парафразира. Последица овога је пречеста употреба неколико основних термина, због чега усмена презентација делује слабо припремљено, а слушаоци рано губе занимање. Приметна су и ограничења у погледу организације структуре усмене презентације – груби прелази са увода на разраду, са разраде на закључак, нагли, формално неповезани скокови са једног аргумента на други, те ретко коришћење везивних речи као моста између сличних, односно опречних аргумената. Надаље, граматичке грешке које праве не утичу на разумевање усмене презентације, а студенти, уколико их опазе, умеју да их исправе. Међутим, оне су углавном тичу слагања субјекта и предиката, било по броју или по лицу, погрешне множине именица, погрешног облика речи и слично. Дакле, тичу се примене основних граматичких правила и самим тим су озбиљне. Коначно, студенти из ове подгрупе успевају да одговоре на питања испитивача након завршене презентације. Одговори су формално и функционално тачни, али су кратки. Студенти често користе просте реченице, или понављају одређени део презентације коју су већ одржали.

У категорију средње оцењених студената као репрезентативни примери укључени су студенткиња хунгарологије и студент социологије. За њих је карактеристична у великој мери правилна употреба језика са извесним ограничењима у погледу форме и функције, што их, на основу критеријума ЗЕО, смешта на ниво Б2. Посматрањем презентације долази се до закључка да је опсег употребе језика код ових испитаника прикладан и одговара захтевима теме. Студенти користе довољно широк обим вокабулара да на адекватан начин аргументују своје ставове. На пример, на тему о менталном здрављу студент одговара користећи сложенији вокабулар, као што је идиоматична фраза *bounce back*, или колокација *practicing healthy nutrition*. С друге стране, у одређеним слу-

чајевима студенти из ове групе, и поред употребе правилног термина, не умеју да га колоцирају с правим глаголом, или с правим предлогом (на пример, *depends of* уместо *depends on*), што је врло често последица трансфера, односно утицаја матерњег језика. Структура усмених презентација ових студената је добро организована, аргументи прате логичан ток и поткрепљени су примерима. Анализа граматичности усмених презентација овог подузорка указује на неколико закључака. Наиме, за разлику од претходно анализираног пара студента, ови студенти не праве пропусте приликом коришћења једноставнијих граматичких структура, као што је на пример слагање субјекта и предиката. До грешака долази приликом комбиновања клауза у сложене реченице, углавном због погрешног редоследа речи. Овај подузорок студената такође не користи сложене синтаксичке структуре које су им на располагању, као што су сложена глаголска времена, декомпоновани предикати и слично. Коначно, студенти из ове групе с лакоћом остварују интеракцију с испитивачем након одржане презентације, премда уз извесна ограничења. Наиме, садржински и граматички прикладно одговарају на питања испитивача, али користе једноставније структуре уз извесна оклевања, и ретко поново користе граматичке структуре које су употребили приликом презентације. Другим речима, студенти из ове групе поседују широко језичко знање које показују приликом унапред припремљене усмене презентације, али које у овој фази учења и усвајања страног језика остаје пасивно приликом директне, неприпремљене интеракције.

Групу студената са највишом оценом представљају две студенткиње журналистике. За овај подузорок карактеристична је самосталност приликом употребе језика како у погледу форме, тако и у погледу функције која се огледа у следећим испољеним карактеристикама. Опсег језика је такав да студенткиње без проблема исказују своје ставове и мишљење. Вокабулар је у потпуности примерен теми, а приметна је и прилагођеност захтевима које овај вид усменог излагања намеће говорницима – студенткиње излажу у ангажованом стилу, обраћају се слушаоцима и успевају да одрже њихову пажњу. Обе студенткиње с лакоћом користе терминологију из свакодневног живота, а своје презентације допуњавају и одабраним специјализованим терминима уже везаним за тему о којој излажу. Говорећи о научним теоријама које се баве питањем истребљења диносауруса, студенткиња користи научне термине (на пример, *terrestrial vertebrates*, *carnivores*, *radiometric dating*) које по потреби успешно парафразира и трансформира. Поред употребе прикладног и сложеног вокабулара студенти из ове групе такође разложно излажу своје аргументе и структурално их добро организују; кори-

сте везивне речи како би аргументе повезали у целину; ставове поткрепљују илустративним примерима. Такође је приметна и честа употреба „формула“ – устаљених фраза и израза (на пример, *It is my belief*), чије је познавање важно у остваривању комуникативне компетенције. До грешака ретко долази и већином су последица треме или брзине, с обзиром на то да их студенти готово увек приметите и исправе. Надаље, студенткиње из ове подгрупе располажу високим степеном граматичког знања: без тешкоћа користе сложена глаголска времена и успевају да граматичким средствима изразе различите временске односе; употребљавају сложене реченице уз координацију и субординацију међу исказима са правилним редоследом речи; користе широк репертоар граматичког знања да би изразиле различита стања и начине. Код ове групе студената изражена је потпуна контрола граматике исказа. Коначно, приликом интеракције с испитивачем након завршене презентације, студенткиње дају сложене, аргументоване и кохерентне одговоре без оклевања и несигурности. На основу претходне анализе, намеће се јасан закључак да студенти из ове подгрупе задовољавају више критеријуме од оних које ЗЕО поставља за ниво Б2.

Закључак

Анализа усмених презентација универзитетских студената, чије је знање оцењено као ниво Б2, показала је с једне стране да, упркос очекивањима, не постоје разлике у перформанси између студената који студирају енглески језик и књижевност и студената других студијских група, што указује на чињеницу да су дијагностички инструменти који студенте смештају на одређени ниво знања енглеског језика релативно прецизни и ефикасни. У првом случају у питању је пријемни испит који полажу кандидати који желе да студирају енглески језик и књижевност, а у другом случају ради се о дијагностичком тесту који полажу сви студенти заинтересовани да уче енглески језик као страни на факултетском нивоу (Radić-Bojanić, 2008a; Radić-Bojanić, 2008b).

С друге стране, усмене презентације истражене и анализиране у овом раду указују на то да студенти показују читав распон компетенција које се крећу од гранично ниских за ниво Б2 до веома високих, које излазе из оквира нивоа Б2. Резултати истраживања указују на то да знања студената, који слушају и похађају курс енглеског језика, на нивоу Б2 нису уједначена у погледу вештине усменог изражавања, нити могу да буду с обзиром на различита лична и животна искуства и могућности коришћења страног језика. На овај начин се уочава велика дискрепан-

ција између активног и пасивног знања енглеског језика. Пасивно знање је студенте класификовало на ниво Б2 приликом израде дијагностичког теста или пријемног испита, што наводи на закључак да би студенти на том нивоу требало да имају релативно уједначне компетенције. С друге стране, активно знање које зависи од многих фактора (на пример, свакодневни контакт с језиком и кроз читање и кроз писање и кроз комуникацију на том страном језику, било са изворним говорницима или другим странцима) веома је различито код различитих студената, што се донекле одражава и приликом усмених презентација, где су неки студенти веома успешни, док други једва да задовољавају граничне критеријуме.

Коначан закључак, или чак препорука у погледу употребе страног језика, јесте да се страни језик мора користити у што више ситуација, било да су планиране као овде анализирани презентације, или спонтане као разговор, јер је то једини начин да студенти, и говорници уопште, активирају своје пасивно знање и повећају способност усменог изражавања.

Користићена литература

- Creswell, J.W. (2003): *Research design: qualitative, quantitative and mixed methods approaches* (2nd editon). London: Sage Publications.
- Dokumentacija za akreditaciju studijskog programa Filozofija – Osnove studije* (2008). Novi Sad: Filozofski fakultet. Retrieved September, 24 from World Web Wide http://www.ff.uns.ac.rs/studijski_programi/FL0-osnovne.pdf
- Zajednički evropski okvir za žive jezike: učenje, nastava, ocenjivanje* (2003). Podgorica: Ministarstvo prosvjete i nauke.
- Larsen-Freeman, D. & M.H. Long (1991): *An introduction to second language acquisition research*. Harlow: Longman.
- Luoma, S. (2004): *Assessing speaking*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Mackey, A. & S. M. Gass (2005): *Second language research*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- McKay, S. (2006): *Researching second language classrooms*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Patton, M.Q. (2002): *Qualitative research and evaluation methods* (3rd edition). Thousand Oaks: Sage Publications.
- Radić-Bojanić, B. (2008a): Validity of placement tests in ELT: a case study; in K. Rasulić & I. Trbojević Milošević (eds.): *English language and literature studies: structures across cultures conference proceedings* (631-640). Beograd: Filološki fakultet.
- Radić-Bojanić, B. (2008b): Korelacija dijagnostičkog testa jezičke kompetencije I uspeha na ispitu; u J. Vučo (prir.): *Evaluacija u nastavni jezika i književnosti* (145-154). Nikšić: Filozofski fakultet.
- Thornbury, S. (2005): *How to teach speaking*. Harlow: Pearson Education Limited.
- Underhill, N. (1987): *Testing spoken language*. Cambridge: Cambridge University Press.

Примљено 18.2.2011; прихваћен за штампу 03.05.2011.

Biljana Radic Bojanic, Vesna Lazovic and Jagoda Topalov
ASSESSING ORAL PRESENTATIONS AT THE B2 LEVEL:
QUANTITATIVE AND QUALITATIVE ANALYSIS

Abstract

The Common European Framework of Reference (CEFR) describes the B2 level as having limited operational proficiency, where speakers have an adequate response to situations normally encountered. In the spoken domain a B2 user is said to interact with a degree of fluency and spontaneity, to produce clear, detailed text on a wide range of subjects and to explain a viewpoint on a topical issue giving the advantages and disadvantages of various options. Besides that, a B2 user should be able to spontaneously depart from the previously prepared presentation material and to interact with an audience to develop interesting parts of his/her presentation. This paper, accordingly, focuses on oral presentations of university students who were put at the B2 level of CEFR. The sample comprises students who study English as their major and students of other departments who take classes of English as a foreign language. The primary method of research is observation done by the teacher while students present previously chosen and prepared topics. The aim of the research is to determine whether the students from the sample, representative of their population, fit into the description and criteria of the B2 level.

Key words: oral presentations, B2 level, Common European Framework of Reference for Languages, qualitative research, quantitative research.

Биљана Радич Боянич, Весна Лазовић и Јагода Топалов
ОЦЕНКА УСТНЫХ ПРЕЗЕНТАЦИЙ НА УРОВНЕ Б2 ОБЩЕЕВРОПЕЙСКОЙ
РАМКИ: КОЛИЧЕСТВЕННЫЙ И КАЧЕСТВЕННЫЙ АНАЛИЗ

Резюме

Общеввропейская рамка по иностранным языкам (ОЕР) определяет уровень Б2 как порог самостоятельности в использовании иностранного языка, предусматривая наличие у учащегося способности спонтанного и свободного оформления высказываний в связи с различными темами, а также способности повседневного общения с носителями языка без особых трудностей. Устные презентации на данном уровне описываются в таких категориях, как четкость, системная организованность, наличие ясно выделенных структурных частей высказывания, а также тщательно отобранных подробностей, дополняющих основной материал. В предлагаемой работе исследуются устные презентации студентов Университета, знание которых было категоризовано на уровне Б2. Испытуемыми явились студенты первого курса кафедры английской филологии, а также студенты других филологических профилей, изучающие английский язык в качестве дополнительного предмета. Основным методом исследования явилось наблюдение преподавателя во время презентации студентом заранее определенной и подготовленной темы, тогда как вспомогательный метод базируется на анализе отметок, получаемых студентами во время упомянутых презентаций. Исследователи ставили перед собой две цели: во-первых, выявить, соответствует ли знание студентов из корпуса, представительного для их популяции, уровню Б2, и во-вторых, установить, корреспондируют ли языковые знания и умения студентов английской филологии.

Ключевые слова: устные презентации, уровень Б2, Общеввропейская рамка по иностранным языкам, качественное исследование, количественное исследование.